

[1178]

BRANISLAV NUŠIČ:

Gospa ministrica

VESELOIGRA V ŠTIRIH DEJANJIH

REŽIJA JOŽE TOMAŽIČ

*

PREMIERA 27. APRILA 1947. OB 20

*

GLEDALIŠKA SEZONA. 1946 - 1947

N A S T O P A J O

Sima Popović — — — — —	Evgen Burdych
Živka, njegova žena — — — — —	Helena Rajhova
Dara, hči — — — — —	Marica Frecetova
Raka, sin — — — — —	Jože Zagoričnik
	Jurij Dolenc
Čeda, zet — — — — —	Jože Tomažič
Dr. Ninković, sekretar zunanjega ministrstva — — — — —	Jože Čuk
Rista Todorović, usnjar — — — — —	Emerik Drovenik
Pera Kalenić — — — — —	Štefan Grelj
Pera, pisar administrativnega oddelka — — — — —	Fedor Građišnik
	Ivan Sešlar
Ujec Vaso — — — — —	Tone Zorko
Teta Savka — — — — —	Angela Sadarjeva
Nata Stefanovićeveva — — — — —	Anica Golobova
Pisar policijski — — — — —	Julko Kožuh
Anka, sobarica — — — — —	Vera Lipovškova
Žandar — — — — —	Zdravko Božičnik

»Iz vseh njegovih del veje satira in pomilovalno posmehovanje puhlosti tedanje beograjske družbe. Noben pisatelj ni tako dobro poznal pokvarjenosti in podlosti beograjske čaršije, kakor prav Nušič. Napisal je mnogo del zlasti poznana so: Gospa ministrica, Pokojnik, Žalujoči ostali ter Doktor. — Njegove komedije moramo gledati z naočniki preteklosti, moramo pa tudi pri taki igri odnesti vse, kar je pozitivnega v njej. Tedaj bo igra, čeprav napisana v preteklosti, doprinesla svoj delež k splošnemu dvigu naše zavesti: Ono staro in trhlo se ne povrne nikoli več.«

(Iz Gledališkega lista Ljudskega gledališča v Kočevju ob domači premieri Nušičevega Doktorja 6. 1. 1947.)

»Ne Beograd Jatagan male in Karaburme, ob sovodnju dveh rek nastali konglomerat vzhoda in zahoda, dveh svetov in dveh civilizacij. Čisto ozek izsek Beograda nam kaže, Beograd činovnikov in načelnikov, parvenijev in lahkoživcev, povojnih bogatašev, advokatov z zvezami in njihovih povprečnih, sitih in nemoralnih žena, skratka parazitski družbeni sloj. To je bil tisti Beograd, ki se je kot ogromen kužni tvor razbohotil na zdravem narodnem telesu. S šalami, smehom in dovitiipi je ta vodilni humorist več kot trideset let govoril svojemu narodu bridke in najtrše resnice o njegovih napakah, pomanjkljivostih in grehah.«

(Iz Gledališkega lista Prešernovega gledališča v Kranju ob domači premieri Nušičevega Uježa 12. marca 1947.)

Nušić in njegova „Gospa ministrica“

Nušićeva življenjska pot je kaj pisana; rojen v Beogradu leta 1864 v cincarski družini, je po končani gimnaziji študiral na beograjski univerzi. Bil je nato nekaj časa novinar, zatem upravnik beograjskega Narodnega gledališča in končno načelnik v ministrstvu za prosveto. Umrl je v Beogradu leta 1938 kot priznano najplodnejši komediograf, ne samo v Srbiji, temveč na vsem Balkanu.

Njegovo književno delo je še bolj mnogovrstno, kot je bilo njegovo življenje, v katerem je prislunil z ostrim sluhom in z bistrim očesom opazoval zlasti »boljšo« beograjsko družbo in pokvarjeno cincarsko-čaršijsko klfko razvijajočega se velemesta.

Kot mlad pravnik je spesnil nekaj višokodonečih pesmi z ostro kritiko tedanje najvišje beograjske družbe, dotakniviši se celo Obrenovičev, za kar je odsedel eno leto v ječi v Požarevcu. Če bi končno naštel vse njegove položaje, bi se ti zvrstili nekako takole: cincarsko-čaršijsko dete, gimnazijec in pravnik ter zapornik, diplomatski uradnik, pesnik, pisatelj in komediograf, gledališki upravnik in načelnik prosvetnega ministrstva. Na tej poti je Nušić spoznal vse družbene sloje, od najnižjih širokih množic, pa vse do »vrhov«, pri čemer je srečaval razne sebičneže, praznoglavce in stremuhe, lopove in tatove časti in poštenja, razne »činovnike«, ki bi pod vsako novo vlado hoteli napredovati vsaj za eno višjo »činovničku klasu«, če že ne kar v penzijo. Tem slede razni trgovci špekulanti, politiki, lovci za ministrske stolčke in avtomobile, politiki, ki jih ljudstvo ne mara itd. Vse glavne osebe njegovih komedij so tako živo napisane, da so Beograjčani lahko s prstom kazali na njih žive vzornike. Pri tem so Nušiću očitali, da ni pravi satirik in komediograf, ker je sočasne družbene razmere le razgledoval, da bi zabaval gledališko občinstvo, kazoč jim: »Evo, takvi su!«, namesto da bi njegova satira odpravljala razvade, napake in zlo. Občinstvo je gledalo njegove komedije in se ob njih nasmejalo do solz, ni pa videlo v njih sebe, da bi šlo vase, se spoznalo do dna, se dvignilo in poboljšalo. Nušić je torej bolj ugotavljal in zapisoval sočasne razmere, sodil in obsojal z žgočo satiro in ironijo, ni pa pokazal prave poti navzgor, k poštenosti, pravici in resnici, k delu. »Zato je verjetno, da bo veljal v bodočnosti za slikarja družbenih nravi na razvojnem prehodu iz malomeščanske sredine v velemestno, iz balkanske domačnosti v evropsko civilizacijo; iz majhne srbske države v večjo in širšo Jugoslavijo.« (Borko.)

Kot pripovednik je napisal več del, tako: »Ramazanski večeri«, »Pripovedke nekega kaplarja«, »Lističi« (napišani v ječi), »Ben-Akiba«, znan humoristični roman »Občinsko dete« itd.

Njegovo pravo književno delo pa predstavlja delo za gledališče: komedije, satire in drame so se druga za drugo vrstile, da se jih je nabralo okoli štirideset. Izmed dram bi omenili zgodovinsko igro »Knez Ivo od Semberije«, »Pučina«, »Nahod«, »Hadži Loja«. Med najbolj znanimi in igranimi igrami so veseloiigre in komedije: »Analfabet«, »Projekcija«, »Navadni človek«, »Pot okoli sveta«, »Narodni poslanec«, »Sumljiva oseba«, »Dr« (Doktor), »Gospa ministrica«, »Beograd nekdanj in sedaj«, »Zalujoči ostali« ter zadnja igra »Pokojnik«, v katerem se

je pošalil celo s svojo smrtjo (na vest, da je po hudi, resnični boleznici že umrl, je sprejel osnutke nagrobnih govorov, šopke in vence..., pa je ozdravel in še zadnjič natresel ironije in humorja v igro).

Njegove komedije so z domačih odrov v Srbiji prešle preko vseh odrov v Jugoslaviji v evropska gledališča, saj so jih igrali v Pragi, v Budimpešti itd. »Gospa ministrica« je na primer letos na repertoarju tudi moskovskega »Teatra Mosovjeta«.

Vsebina »Gospa ministrica« je v kratkem sledeča: V obubožano uradniško družino je prispela vest, da je vlada padla in da je oče Sima Popović pozvan s cilindrom na dvor. Silno razburjenje in navdušenje. Sima postane v resnici minister, žena Živka pa »ministrica«! Namesto sreče je to imenovanje prineslo zlo. Zdaj gospodari in ukazuje povsod le namišljena »ministrica«. Od svoje hčerke Dare zahteva, da se loči od moža, ker »on nima šol, ne zna jezиков« itd. in da se v drugič poroči z bogatim usnarjem Risto Todorovićem, častnim konzulom Nikaraguanskim. Ker hčerka na to ne pristane, organizira »ministrica« srečanje zetovo s služkinjo Anko v njeni sobi, da dobi dokaz za ločitev zakona, češ da vara hčerko. Prebrisan zet pa izve od bodočega zeta za past, v katero pade namesto moža — Rista Todorović. Skandal izbruhne, ves Beograd se smeje »ministrski« familiji tembolj, ker je o njem poročalo tudi dnevno časopisje v nekem, v kitajsko obleko zavitem članku. Medtem jo obiščejo sorodniki z zahtevo, da jim kot »ministrica« preskrbi službe, penzijo, satisfakcijo, dovoljenje, da eden »neznani sorodnik« lahko poseka državni gozd, saj je vsem bližja, lastna, osebna korist, šele nato država. Minister Sima ostane pošten, »ministrica« pa v njegovem imenu izdaja ukaze, naredbe, premešča... Ker je »fino« ima ljubimca, igra bridge, sprejema ljubavna pisma, nauči se kaditi, vozi se s fijakerjem, da bi jo vsi videli... Zaradi družinskega škandala je ministrski stolček omajan, vlada je padla in minister Sima tudi. Ona pa mu očita, da je bil nesposoben, ker je bil preneumno pošten. Zato nahruje svojo ministrsko familijo in jo odžene od sebe, končno spodi še gledališko občinstvo z grožnjo, naj se ji nikar ne smeje, ker lahko zopet postane ministrica.

IZ III. DEJANJA

Zandar: Pokorno prosim, gospa ministrica, gospod starešina mi je ukazal, da naj pripeljem tegale...

Živka: Nesrečnež, kaj si pa spet naredil?«

Zandar: Pokorno prosim, gospa ministrica, s pestjo je udaril po nosu sina angleškega konzula in mu opsoval očeta.

Živka: Kaj praviš?!... Joj, joj, joj, kap me bo! Anka, Anka, hitro čašo vode! — Razbojnik, še ubil me boš, živo me spraviš v grob!

Anka (prinese vode).

Zandar: Smem jaz iti?

Živka: Le pojdi, pa povej svojemu starešini, da bom že sama... da ga bom pošteno premikastila.

Zandar (salutira in odide).

Živka (Raki): Kaj si spet storil, grdoba nemarna, povej, zakaj si storil to?

Raka: Očeta mi je opsoval. Jaz sem mu čisto lepo rekel: Umakni se,

pod odrom: 1 električar
1 suflerka

5. Poglavlje:

10 predstav v času od 25. februarja do 13. aprila
obiskovalcev

5421

Epilog:

»Govorčarjev Deseti brat na celjskem odru«

(»Ljudska pravica« z dne 12. aprila 1947.)

»Nič ni rekel, nič ni dejal, le v zid se je obrnil, noge je stegnil, pa je umrl...«
(Krjavelj)

Še o „Desetem bratu“

Režiser se je hotel pozanimati, kako »stoji« s predprodajo vstopnic na gledališki blagajni, zato je pristopil k okencu. »Tovariš, v vrsto!« se je med čakalci oglasila redoljubna gledališka obiskovalka. »Pusti ga«, pravi druga, »to je vendar režiser Desetega brata...«

Članica Ljudskega gledališča je za trenutek postala na oglu pred prodajalno Ljudskega magazina; kar se pritepe gruča fantičev od katerih se eden obregne: »Glejte, ta pa enega čaka!« »Tiho bodi,« pravi drugi, »ta vendar igra pri Desetem bratu.«

Dva pasanta jo primahata mimo Ljudske posojilnice. Mlajši od njiju je redni obiskovalec predstav Ljudskega gledališča. Pa se začudi starejši: »Ti, čemu pa čaka tu toliko ljudi, kaj tudi tu dele cigarete?« »Ah, kaj še! Na vstopnice za Desetega brata čakajo!«

V soboto 3. maja 1947 nastopi ob 8
zvečer v dvorani Ljudske posojilnice

*pevski zbor grafične mladine
iz Ljubljane*

Spored obsega izbrane partizanske, narodne in umetne pesmi
Obisk koncerta toplo priporočamo! — Vstopnice od 20 din na-
vzdol so v predprodaji pri Putniku

V dneh 10. in 11. maja bo naše gledališče gostovalo v mariborskem Narodnem gledališču s Kreftovimi »Celjskimi grofi«, mariborski igralski ansambl pa v istih dneh v Celju z Gogoljevo »Ženitvijo« ter Bill-Belocerkovskim »Življenje kliče«, na kar naše občinstvo že sedaj opozarjamo.

Uredil G. Grobelnik

TISKARNA DRUŽBE SV. MOHORJA

TISKOVNA IN PRODUKTIVNA ZADRUGA Z O. J.

V C E L J U

je izdala naslednje knjige:

	vezana	broširana
1. V. Möderndorfer »Koroške narodne pripovedke«	100 din	— din
2. V. Möderndorfer »Koroške uganke in popevke«	38 din	23 din
3. Dr. Stanko Cajnkar »Za svobodo«	— din	60 din
4. V. Korolenko »Slepi muzikant«	47 din	28 din
5. Fr. Meško »Novele«	60 din	42 din
6. Manica Komanova »Rab«	38 din	23 din
7. V. Winkler »Trgovina sredi sveta«	57 din	37 din
8. Dr. Fr. Koblar »Stritarjevi pripovedni spisi«	89 din	69 din
9. Fr. Roš »Mokrodolci«	78 din	60 din

	vezana	broširana
10. Zoran Hudales »Zelena vrvec«	70 din	50 din
11. Oskar Hudales »Med vulkani in atoli«	54 din	38 din
12. France Bevk »Železna kača«	100 din	80 din
13. Ivan Kocmur »Primorski boreci za svobodo«	26 din	15 din
14. Ivan Vouk »Dachau«	64 din	46 din
15. Oskar Hudales »Ubežnik«	42 din	32 din
16. Zoran Hudales: »Politika«, »Sestanek« in »Vrnitev«, tri enodejanke	42 din	30 din
17. Janko Glazer »Ob jesenskem ekvinokciju«, pesmi	25 din	13 din
18. Prežihov Voranc »Naši mejniki«	48 din	30 din
19. V. Möderndorfer »Uvere in verovanja Slovencev«, V. knjiga (Boj za vsakdanji kruh)	70 din	50 din
20. Dr. J. Korošec: »Staroslovenska grobišča v Severni Sloveniji	108 din	90 din
21. Fran Roš: »Pesmi iz ječe in pregnanstva«	44 din	— din

Naročnik, ki vplača za naročene knjige vnaprej najmanj 100 dinarjev, ima 10% popusta (to je 10 din), naročnik, ki pa naroči knjig v vrednosti 500 din in več, uživa tudi ta popust, vrh tega pa more plačevati račun tudi po obrokih 100 din mesečno. Ker gotovo niste imeli naše poštne položnice, velja 10% popust tudi za primer, da plačate prejete knjige takoj ob prejemu. V tem primeru bomo Vaš račun za 10% znižali pri prihodnji nabavi knjig.

Vljudno prosimo, pokažite knjige sosedom in znancem in jih pridobite k naročbi.

NA ZALOGI IMAMO:

Dr. Anton Svetina: »Metlika, dve razpravi iz pravne zgodovine
mesta in okolice« . . . . . vez, 75 din
220 kuharskih receptov . . . . . broš. 9 din

V KRATKEM BODO IZŠLE ŠE NASLEDNJE KNJIGE:

Gmajnar »Črtice iz fašističnih ječ«
V. Möderndorfer »Uvere in verovanja Slovencev« II. knjiga (Prazniki)
Tone Fajfar »Zgodovina naše osvobodilne borbe«
Ruska čitanka »Po bratski Sovjetski zvezi«.

Zadnje tri navedene knjige bodo obsegale vsaka od 160 do 200 strani večjega formata in bo veljala knjiga od 30 do 39 dinarjev. Pri teh knjigah računamo na množično naročbo.